

KVALITETSDEKLARATION

Verksamhetsområden

Ämnesområde

Miljö

Statistikområde

Markanvändning

Produktkod

MI0815

Referenstid

2020-12-31

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	4
1.2 Statistikens innehåll	4
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	5
1.2.3 Statistiska mått	5
1.2.4 Redovisningsgrupper	6
1.2.5 Referenstider	6
2 Tillförlitlighet	6
2.1 Tillförlitlighet totalt	6
2.2 Osäkerhetskällor	7
2.2.1 Urval	9
2.2.2 Ramtäckning	9
2.2.3 Mätning	16
2.2.4 Bortfall	17
2.2.5 Bearbetning	17
2.2.6 Modellantaganden	19
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	19
3 Aktualitet och punktlighet	19
3.1 Framställningstid	19
3.2 Frekvens	19
3.3 Punktlighet	19
4 Tillgänglighet och tydlighet	19
4.1 Tillgång till statistiken	19
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	19
4.3 Presentation	20
4.4 Dokumentation	20
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	20
5.1 Jämförbarhet över tid	20
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	20
5.3 Sam användbarhet i övrigt	21
5.4 Numerisk överensstämmelse	21
Allmänna uppgifter	21
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	21
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	21
C Bevarande och gallring	21
D Uppgiftsskyldighet	22
E EU-reglering och internationell rapportering	22
F Historik	22
G Kontaktuppgifter	22

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

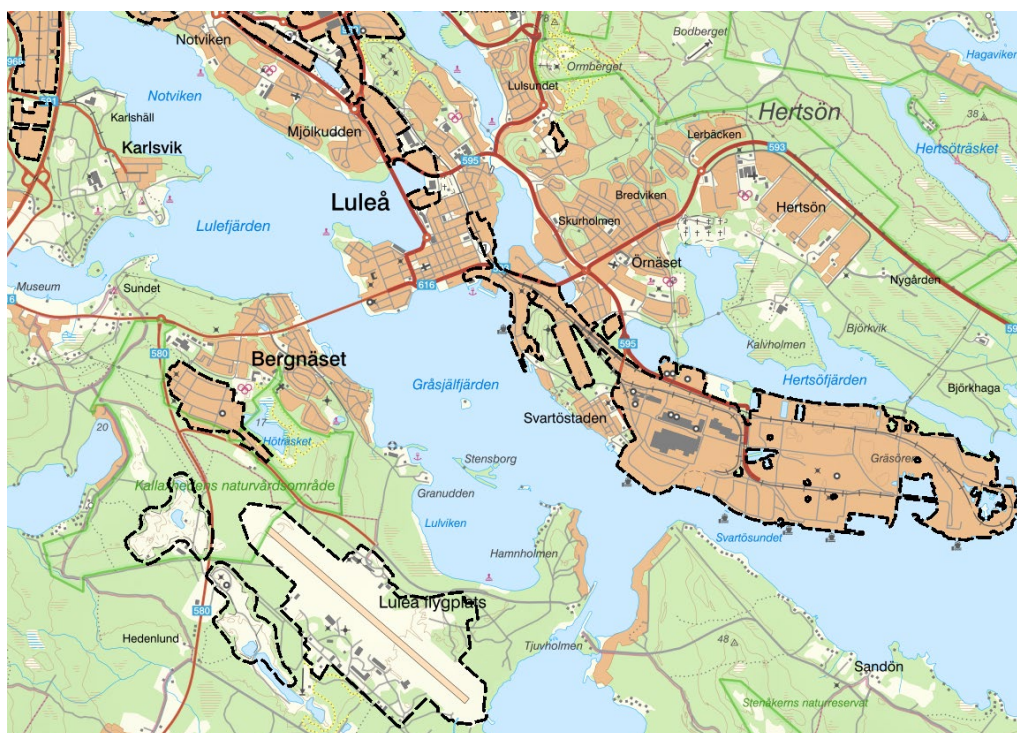
1.1.1 Statistikens ändamål

Statistiken beskriver verksamhetsområden, som är geografiskt avgränsade områden och som kännetecknas antingen av en koncentration av arbetsställen (klusterbildning) inom området, eller av storskalig och industriellt präglad markanvändning inom området, där det finns minst ett arbetsställe. Exempel på verksamhetsområden är flygplatser, gruvor och täkter, områden med industri, handel, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik eller områden med högskolor, universitet och vårdinrättningar.

Verksamhetsområden och handelsområden¹ kompletterar varandra. Dessa två typer av områden kan överlappa varandra geografiskt.

Statistiken används bland annat som underlag för utvärdering och uppföljning av utvecklingstendenser både i den urbana och icke-urbana markanvändningen samt i olika typer av utredningsverksamhet på nationell, regional och lokal nivå. Statistiken används också som underlag för undervisning, offentlig debatt, opinionsbildning etc.

Exempel på verksamhetsområden (svarta streckade linjer) i och kring Luleå tätort.



Källa: Karta: © Lantmäteriet. Verksamhetsområden: SCB

¹ Uppgifter om handelsområden, inklusive dokumentation, är tillgängliga tillsammans med uppgifter om verksamhetsområden på <https://www.scb.se/mi0815>.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Statistik om verksamhetsområden efterfrågas både på en övergripande nationell nivå och på en mer detaljerad lokal nivå. Det finns efterfrågan på underlag som på ett enhetligt sätt redovisar geografiskt avgränsade områden och kombinerar uppgifter både om den markanvändning och ekonomiska verksamhet som förekommer inom dessa områden.

Statistiken kan användas som underlag för analyser av samspelet mellan verksamheter inom olika branscher och deras markanvändning och för att följa de geografiska fotavtryck olika verksamheter ger över tid. Vidare kan statistiken utgöra grund för fysisk planering, exempelvis vid översiktsplanering och planering av tätortsutveckling.

Verksamhetsområden möjliggör studier och analyser av geografiska koncentrationer inom olika branscher, så kallade klusterbildningar. Det kan till exempel röra kluster kring vissa större industrier som dominerar ett verksamhetsområde men som skapar kringverksamheter; områden dominerade av IT-verksamhet; universitets-, högskole- och sjukhusområden som kan omges av en viss typ av verksamhet; etc. I det sammanhanget finns behov av att kunna följa var dessa koncentrationer finns och hur de förändras över tid, för att kunna besvara frågor av typen "vilka kluster växer, och vilka glesas ut och försvinner?". Verksamhetsområdena möjliggör också att strukturomvandling inom en geografiskt avgränsad plats kan följas över tid. Ett exempel är verksamhetsområden i form av industriområden, ofta belägna i större tätorter och relativt nära centrum, som över tid övergår till bostadsområden eller annan verksamhet.

Användarna finns både på en övergripande nationell nivå och på en mer lokal nivå. De utgörs av personer och organisationer som på olika sätt arbetar med planering och analys av samhället och den fysiska miljön. Det kan vara myndigheter på olika regional nivå, forskare och intresseorganisationer.

Media, forskare på universitet och högskolor, intresseorganisationer och allmänheten använder statistiken som underlag för offentlig debatt, opinionsbildning, undervisning etc.

Denna sektion, om statistikanvändares informationsbehov, motsvaras ur en statistisk kvalitetssynvinkel av de statistiska storheter som kallas intressestorheter.

1.2 Statistikens innehåll

Statistiken innehåller uppgifter om verksamhetsområdenas antal, antal anställda, antal arbetsställen, bransch (näringsgren SNI 2007, på avdelningsnivå) och markanspråk i form av landareal för kommunen/länet/riket.

1.2.1 Objekt och population

Intressepopulationen är verksamhetsområden i Sverige. Mål- och intressepopulation motsvarar varandra väl. Observationsobjekt är de verksamhetsområden som kan skapas utifrån inhämtade register- och geodatauppgifter.

Registrens innehåll, samt brister i deras kvalitet, leder till en viss skillnad mellan intressepopulation och målpopulation, samt mellan målobjekt och observationsobjekt. Målobjekten utgörs av varje enskilt verksamhetsområde, som undersökningen avser att skatta. Observationsobjekt är de av SCB skapade verksamhetsområdena, som undersökningen redovisar statistik för.

1.2.2 Variabler

Intressevariabler är de statistiska värden som är av intresse för statistikens användare. I dialog med SCB:s användarråd för mark- och bebyggelsestatistik har dessa variabler definierats och utgörs bland annat av en klassificering av verksamhetsområden och möjlighet till jämförelser över tid.

Målvariablerna sammanfaller till stor del med intressevariablerna, eftersom SCB:s målsättning är att tillgodose användarnas behov. Slutprodukten och det som utgör observationsvariablerna har dock behövt anpassas efter vad som är möjliga att ta fram utifrån tillgängliga registerdata och geodata, samt utifrån gällande kostnadsramar. Flera av målvariablerna har därför inte varit möjliga att ta fram. Slutprodukten utgörs av:

- Geografiska områden (polygoner) med kodsatta verksamhetsområden samt information om markanvändning för respektive verksamhetsområde. Markanvändningen redovisas i verksamhetsområdestyperna:
 - Djur- och nöjespark
 - Flygplats
 - Täkt- och gruvområde
 - Område med industri, handel, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik
 - Område med högre utbildning och vårdVerksamhetsområdestyperna beskrivs i detalj i 2.2.6 *Modellantaganden*.
- Statistik över:
 - Antal verksamhetsområden
 - Antal anställda inom verksamhetsområden
 - Antal arbetsställen inom verksamhetsområden
 - Branscher inom verksamhetsområden
 - Landareal inom verksamhetsområden

SCB kommer inte att tilldela verksamhetsområdena några namn, eftersom namnsättning av geografiska områden är en uppgift som Lantmäteriet ansvarar för. Däremot förses varje område med en alfanumerisk kod. På grund av det stora antalet verksamhetsområden samt att det tenderar att ske stora förändringar över tid har SCB gjort bedömningen att beständig kodsättning av områden inte varit möjligt. Detta innebär att det inte går att följa enskilda områden över tid med hjälp av kodsättningen. Eftersom verksamhetsområdena publiceras som geodata är det dock möjligt att samköra verksamhetsområden mer olika referensår mot varandra i GIS.

1.2.3 Statistiska mått

Centrala målstorheter i undersökningen är antal och areal i hektar.

1.2.4 Redovisningsgrupper

- Verksamhetsområden
- Arbetsställen
- Anställda
- Landareal
- Näringsgren (SNI 2007, avdelningsnivå)
- Kommun
- Län
- Riket

1.2.5 Referenstider

Verksamhetsområdena har skapats med hjälp av uppgifter avseende november-december 2020 och september 2021. Statistik över antal anställda avser november 2020. Statistik avseende arbetsställets adress avser den 31 december 2020. Uppgifter från Lantmäteriets geografiska grunddata avser september 2021.²

Beträffande uppgifter från Lantmäteriets geografiska grunddata finns dock undantag i fråga om referenstider. Det gäller geometridata (polygoner) där det teoretiskt sett vore mer lämpligt att använda uppgifter som avser januari 2021, men där brister i form av ej uppdaterade polygoner har identifierats för vissa kommuner, troligtvis på grund av eftersläpning och/eller brister i ajourhållningen av geodata. Det gäller polygoner av följande slag: byggnadsverk; anläggningsområde; samt "industri- och handelsbebyggelse". Bristerna har identifierats bland annat genom matchning av polygonerna i Lantmäteriets geografiska grunddata avseende januari 2021 mot arbetsställen från Företagsdatabasen från SCB per den 31 december 2020 samt kontroll mot historiska ortofoton från Lantmäteriet för åren 2020-2021. I dessa fall har SCB genomfört manuell komplettering av polygoner.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistikens tillförlitlighet kan betraktas som acceptabel, utifrån de kvalitetsgranskningar som har gjorts av de register- och geodatauppgifter som ligger till grund för statistiken. De data som används för statistiken är att betrakta som totalundersökningar, både i form av register och av geografisk information. Stickprovs- och skattningsfel förekommer därför inte.

Eftersom statistiken baseras på flera olika källor finns en osäkerhet i hur dessa samspelar för att skapa en helhet. Ytterligare osäkerhetskällor är kvalitetsbrister i enskilda registerobjekt, som har upptäckts vid granskning. Kvalitetsbristerna består framför allt av eftersläpning relaterat till referenstid för geometridata (polygoner), att geometriobjekt (polygoner) saknas helt eller är felklassade, saknade eller felaktiga koordinater för arbetsställen samt felaktig SNI-kodning för arbetsställen. I ett flertal fall har bristerna åtgärdats, se avsnitt 1.2.5 *Referenstider*, 2.2 *Osäkerhetskällor*, 2.2.2 *Ramtäckning* och 2.2.3

² Se också produktbeskrivning för Topografi 10 Nedladdning, vektor:
<https://www.lantmateriet.se/globalassets/geodata/geodataprodukter/pb-topografi-10-nedladdning-vektor-1.12.pdf>

Mätning. Men i de fall åtgärd inte har kunnat göras kvarstår bristen. Se även särskild dokumentation av Företagsdatabasen³.

Slutligen utgör själva definitionen av begreppet *verksamhetsområden* en osäkerhetskälla. Det saknas en standard för begreppet (se vidare 2.2.2 *Ramtäckning*). SCB har därför behövt skapa en egen definition. Statistikens tillförlitlighet beror således på hur användarna förstår definitionen och de geografiska områden som ligger till grund för statistiken. För att öka tillförlitligheten avseende detta publiceras geodata som öppna geodata⁴ på SCB:s webbplats.

2.2 Osäkerhetskällor

Den osäkerhetskälla som mest påverkar statistikens tillförlitlighet är brister i de register och geodata som ligger till grund för skapandet av verksamhetsområdena. Det handlar både om objekt som helt saknas och om objekt som är felkodade. De vanligast förekommande felen rör adresser och SNI-kodning i Företagsdatabasen. Det förekommer även att byggnader i Lantmäteriets geografiska grunddata saknas eller är felklassade, samt eftersläpning relaterat till referenstid för geometridata (polygoner). Dessa osäkerhetskällor beskrivs närmare i tabellen nedan.

Tabell: Osäkerhetskällor

Osäkerhetskälla	Påverkan på statistikvärdernas tillförlitlighet samt åtgärd
Arbetsställe i Företagsdatabasen har fel adress.	Vanligt förekommande. Följande korrigeringsåtgärd görs: Efter att arbetsställen med viss SNI som förväntas motsvara en viss markanvändning, matchats mot ytgeometri (polygoner) med attribut motsvarande samma markanvändning i Lantmäteriets geografiska grunddata identifieras felaktig adress på arbetsställen och manuell granskning och rättning görs. <i>Exempel: Arbetsställen med flygverksamhet kan antas ligga inom flygplatsområden. Arbetsställen där SNI-benämningen innehåller texten "flyg" matchas mot flygplatsområde i Lantmäteriets geografiska grunddata, där det geografiska objektet flygplatsområde ingår. De arbetsställen som ligger inom 500 meter från flygplatsområdet granskas manuellt för att identifiera arbetsställen belägna på fel adress. Om det konstateras att arbetsstället i verkligheten ligger inom ett flygplatsområde ges det nya, korrekta koordinater. Se nedan.</i>
Arbetsställe i Företagsdatabasen saknar adress/koordinater.	Vanligt förekommande. Följande korrigeringsåtgärd görs: Som ovan, men i stället för geografisk närhet till ett geografiskt objekt (till exempel ett flygplatsområde) är utgångspunkten för rättning de arbetsställen inom berörd SNI som har ett stort antal anställda. Manuell

³ <http://www.scb.se/nv0101>

⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/geodata/oppna-geodata/>

	<p>korrigerig görs av felaktiga koordinater, i de fall som detta är möjligt.</p>
<p>Disparat SNI-kodning för arbetsställen med liknande verksamhet i Företagsdatabasen.</p>	<p>Förekommer. Arbetsställe har en SNI-kodning som skiljer sig från andra arbetsställen inom samma verksamhet, vilket försvårar urvalet baserat på en viss bransch/SNI-kodning.</p>
<p>Kodning av byggnadspolygoner i Lantmäteriets geografiska grunddata är ofullständig</p>	<p>Förekommer för vissa byggnadskategorier. Objekttyp och ändamål för byggnadspolygon enligt Lantmäteriets geografiska grunddata stämmer inte överens med den faktiska verksamhet som bedrivs i byggnaden. Detta konstateras bland annat med hjälp av matchning av byggnadspolygoner i Lantmäteriets geografiska grunddata mot arbetsställen från FDB med viss SNI-kod. Följande korrigerig görs: Vid diskrepans korrigeras vissa byggnadskategorier manuellt för att de ska kunna användas för avgränsning av verksamhetsområden. <i>Exempel: Byggnader med universitet och högskola utgör en viktig grund för att geografiskt avgränsa verksamhetsområden där universitet och högskolor ingår (områden med högre utbildning och vård). I geografiska grunddata finns en särskild kod för byggnadsändamål för byggnader med universitet och högskola. I praktiken finns dock en stor mängd byggnader som i praktisk mening innehåller verksamhet med universitet och högskola, men som i geografiska grunddata har annat ändamål. Med hjälp av matchning av alla byggnadspolygoner enligt Lantmäteriets geografiska grunddata mot arbetsställen med SNI 85420 (universitets- och högskoleutbildning) samt manuell granskning har flertalet byggnader med verksamhet inom universitet och högskola kunnat identifieras, och manuellt kodats med ändamål för universitet och högskola.</i></p>
<p>Eftersläpning relaterat till referenstid för geometridata (polygoner) i Lantmäteriets geografiska grunddata</p>	<p>Vanligt förekommande. Eftersläpning identifieras genom att polygonerna i Lantmäteriets geografiska grunddata avseende september 2021 matchas mot arbetsställen från FDB per den 31 december 2020 samt kontroll mot historiska ortofoton från åren 2020-2021. Om Företagsdatabasen och historiska ortofoton anger förekomst av en viss verksamhet men byggnad eller annan polygon saknas i Lantmäteriets geografiska grunddata kan konstateras att Lantmäteriets geografiska grunddata inte är uppdaterade. Följande korrigerig görs: Manuell komplettering av polygon. Se 1.2.5 <i>Referenstider</i> och 2.2.3 <i>Mätning</i>.</p>
<p>Undertäckning av potentiella verksamhetsområden</p>	<p>Förekommer. En viktig grund för att kunna skapa vissa typer av verksamhetsområden är att utgå från existerande ytgeometri i Lantmäteriets geografiska</p>

<p>(polygoner) i Lantmäteriets geografiska grunddata</p>	<p>grunddata, särskilt "anläggningsområde" och "industri- och handelsbebyggelse". Det gäller till exempel områden med industri, handel, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik. I ett flertal fall har konstaterats att ytgeometrier av denna typ i Lantmäteriets geografiska grunddata har saknats, trots att verksamhet förekommer på platsen. Dessa områden har identifierats med hjälp av uppgifter om arbetsställen från FDB: om geografiskt närbelägna arbetsställen med relevant SNI-kod förekommer på en plats, har det talat för att omgivande geometri borde finnas. Följande korrigering görs: Manuell komplettering av polygon. Undertäckningen i Lantmäteriets geografiska grunddata vad gäller denna typ av geometri innebär viss osäkerhet, det vill säga det är möjligt att SCB trots klustring av verksamheter baserat på SNI-kod inte har kunnat identifiera alla fall där ytgeometrier borde finnas men saknas.</p>
<p>Avsaknad av potentiella verksamhetsområden (polygoner) i Lantmäteriets geografiska grunddata</p>	<p>För vissa typer av potentiella verksamhetsområden har ytgeometrier saknats helt i Lantmäteriets geografiska grunddata. Det gäller framför allt ytavgränsningar av verksamhetsområden med universitet och högskola. Dessa områden har i stället identifierats och geometri har skapats av SCB, med hjälp av uppgifter om arbetsställen från FDB, geometridata för byggnader och fastigheter, manuell granskning av ortofoton, mm. Olika källor används för att skapa olika typer av verksamhetsområden. Att verksamhetsområdena härrör från olika källor innebär en viss variation kring metod och principer för verksamhetsområdenas yttre avgränsning, vilket kan ha konsekvenser till exempel för de arealuppgifter som baseras på dessa yttre avgränsningar.</p>

Källa: SCB

2.2.1 Urval

Undersökningen är en totalundersökning, där statistik redovisas för alla områden som uppfyller definitionen. Eftersom statistiken är totalräknad är den inte behäftad med urvalsosäkerhet.

2.2.2 Ramtäckning

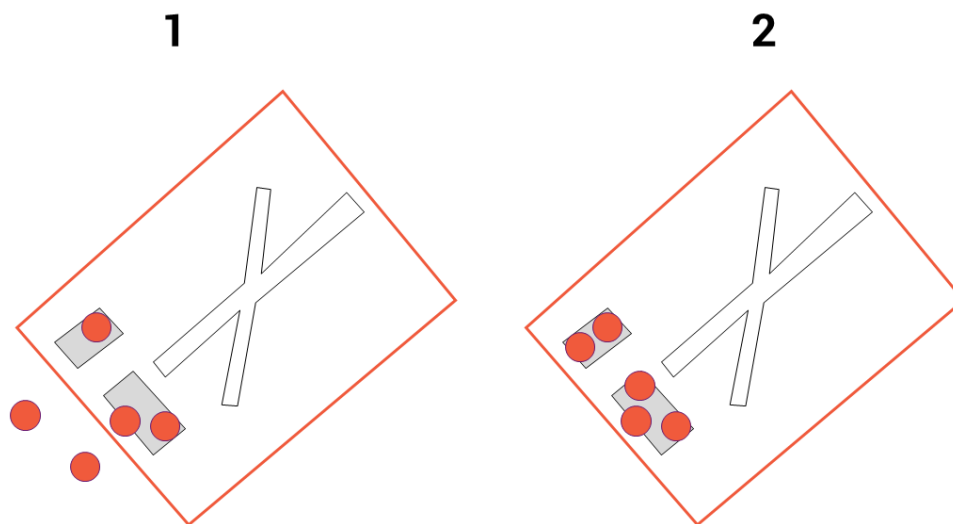
Risk för över- eller undertäckning finns i dessa fall:

- **Både undertäckning och övertäckning kan uppstå när noggrannheten för koordinater på arbetsställen är bristfällig.** Till exempel kan koordinaterna för ett arbetsställe ligga långt från byggnad, fastighet eller annan geometri som arbetsstället borde knytas till och som ligger till grund för verksamhetsområdets yttergränser,

och arbetsställena kan därför i vissa fall hamna utanför verksamhetsområdets yttergränser. Arbetsställen där koordinatkvaliteten har varit osäker, samt arbetsställen med ett stort antal anställda, har granskats och rättats vid behov. Se vidare nedan samt 2.2 *Osäkerhetskällor*.

- **Undertäckning uppstår när arbetsstället har en felaktig adress, eller helt saknar uppgift om adress, och arbetsställets felaktiga koordinater inte har kunnat korrigeras till sin verkliga position i samband med att verksamhetsområdena har tagits fram.** Det innebär att arbetsstället inte kan kopplas till en koordinat, det vill säga punkt på kartan, vilket är nödvändigt för att det ska kunna ingå i undersökningen. Felet påverkar både gränsdragning av verksamhetsområdet och statistiken som redovisas. Felet är vanligt förekommande, och granskning och rättning har gjorts för arbetsställekoordinater i dessa fall:
 - *Arbetsställen med ett stort antal anställda och med en för verksamhetsområdet relevant SNI-kod: arbetsstället är enligt registeruppgifter beläget på långt avstånd från de geografiska objekt som kommit att utgöra verksamhetsområden.* Ett exempel är att arbetsställen med flygverksamhet kan antas ligga inom flygplatsområden, men om arbetsställen med ett stort antal anställda och där SNI-benämningen innehåller texten "flyg" matchas mot dessa flygplatsområden och vissa av dessa arbetsställen i registret är belägna långt från flygplatsområdena, har det funnits skäl att granska dessa arbetsställen för att avgöra om de är belägna på fel plats eller felaktigt helt saknar koordinater. Om den verkliga positionen för arbetsstället är inom flygplatsområdet har arbetsstället getts sina verkliga koordinater, det vill säga placerats på sin verkliga position inom flygplatsområdet.
 - *Arbetsställen inom ett visst geografiskt avstånd från verksamhetsområdena* (vanligtvis upp till 500 meter), där arbetsstället har ett för aktuellt verksamhetsområde relevant SNI-kod, och därför kan antas ha denna typ av fel, har i allmänhet granskats för att säkerställa att koordinaterna är korrekta, och vid behov rättats.

Arbetsställen (orange cirklar) kopplade till ett flygplatsområde som utgör en flygplats (orange rektangel) visar sig i två fall ha felaktiga koordinater och är placerade utanför verksamhetsområdet, trots att verksamheterna i verkligheten finns på adresser inom verksamhetsområdet (1). De två arbetsställets koordinater rättas, så att de hamnar på rätt adress, vid rätt byggnad, inom verksamhetsområdet (2). Detta förbättrar kvaliteten på den statistik som redovisas före verksamhetsområdet, och till stor del baseras på uppgifter om arbetsställena.



Källa: SCB

- *I de fall geometri som ligger till grund för verksamhetsområden finns i Lantmäteriets geografiska grunddata, men arbetsställen inom detta område helt saknas, har försök gjorts för att fastställa det arbetsställe som antas ha felaktiga koordinater, och vid behov har arbetsställets koordinater rättats. Ett exempel är att geometri i Lantmäteriets geografiska grunddata indikerar att verksamheten inom området utgörs av ett sågverk, men arbetsställe inom området saknas helt. Med hjälp av tillgängliga öppna källor, till exempel via sökning på internet, görs då försök för att identifiera det saknade arbetsställets namn eller organisationsnummer. Om arbetsställets namn eller organisationsnummer kan identifieras, och arbetsstället konstateras ha felaktiga koordinater, korrigeras koordinaterna så att arbetsstället placeras på sin riktiga position inom verksamhetsområdet.*
- **Undertäckning uppstår på de platser där arbetsställena egentligen finns, men uppgift om det saknas i registret, och arbetsställets felaktiga koordinater inte har kunnat korrigeras till sin verkliga position** i samband med att verksamhetsområdena har tagits fram.
- **Undertäckning uppstår när arbetsstället har en annan SNI-kod än för verksamheten lämplig kod.** Exempel: Ett arbetsställe som utgörs av en universitetsinstitution kan ha registrerats med en SNI-kod som inte omfattas av universitets- eller högskoleutbildning (SNI 85420) eller forsknings- och

analysarbete (SNI 71200-7200). Om universitetsinstitutionen ligger i ytterkant av verksamhetsområdet kan den komma att exkluderas på grund av sitt geografiska läge och felaktig SNI-kod. Både gränsdragning av verksamhetsområdet och statistiken som redovisas för det påverkas av detta.

- **Undertäckning uppstår sannolikt i vissa fall där potentiella verksamhetsområden inte har kunnat identifieras, på grund av avsaknad av geometri i Lantmäteriets geografiska grunddata eller på grund av att viss ospecificerad geometri i Lantmäteriets geografiska grunddata inte kan fångas upp i den automatiserade metoden.**
 - Detta gäller framför allt verksamhetsområden av områdestypen med industri, handel, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik samt djur- och nöjesparker, där geometri i Lantmäteriets geografiska grunddata vanligtvis utgör grunden för områdenas yttergränser.
 - SCB har visserligen i ett flertal fall kunnat identifiera kluster av arbetsställen på platser där geometri i Lantmäteriets geografiska grunddata saknas, och sedan, utifrån dessa arbetsställekluster, kompletterat med geometridata från senare årsversioner av Lantmäteriets geografiska grunddata. I de fall detta inte har varit möjligt, har SCB skapat egen ytgeometri för att kunna ringa in arbetsställena. Detta gäller framför allt vissa områden som inkluderar industri, handel, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik. Det kan dock inte uteslutas att vissa områden, till exempel industriområden där arbetsställen är glesst belägna, förekommer i verkligheten, men saknar avgränsning (ytgeometri) i Lantmäteriets geografiska grunddata, och inte heller har kunnat fångas in av SCB:s klustring av arbetsställen eller andra metoder. Se även 2.2 *Osäkerhetskällor*.
- **Undertäckning uppstår där verksamhetsområden av olika typ överlappar varandra, och har klippts mot varandra för att förhindra dessa överlapp.** Anledningen till att överlapp ursprungligen förekommer är att verksamhetsområden av olika typer bygger på delvis olika källor, att metoden för den geografiska gränsdragningen kan skilja sig åt beroende på typ av verksamhetsområde, samt att arbetsställen som styr vissa av gränsdragningarna kan ha olika geografisk spridning, in över gränsen för ett verksamhetsområde av en annan typ. För att undvika dubbelräkning av arbetsställen som omfattas av flera verksamhetsområden, klipps verksamhetsområdena mot varandra och de överlappande ytorna förs till en viss områdestyp enligt en särskild hierarki. Se 2.2.6 *Modellantaganden*. Klippningen innebär att ett verksamhetsområde lägre placerat i hierarkin kan "förlora" arbetsställen och arealer som annars hade varit en självklar del av verksamhetsområdet.
- **Övertäckning förekommer i de fall där den geometri som använts som underlag för verksamhetsområdenas yttergränser (till exempel yta för industri, anläggningsområden och fastighetsgränser från**

Lantmäteriets geografiska grunddata) inkluderar annan mark än den inom verksamheten ianspråktaga marken.

- Till exempel är avsikten med att skapa verksamhetsområden utifrån Lantmäteriets geografiska grunddatas yta för industri främst att inkludera mark med industri, handel, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik, men i enstaka fall kan också exempelvis småbåtshamnar ingå. Se figur nedan.

Exempel: Det slutliga verksamhetsområdet anges med svart streckad linje. Verksamhetsområdet har skapats bland annat utifrån yta för handel- och industribebyggelse i Lantmäteriets geografiska grunddata, de två gråfärgade områdena. Det södra gråfärgade området utgörs åtminstone delvis av en småbåtshamn och har därmed en avvikande markanvändning jämfört med det norra gråfärgade området, som domineras av industri eller företagspark.



Källa: Karta: © Lantmäteriet. Verksamhetsområde: SCB

- Övertäckning kan förekomma i de fall som väl avgränsad geometri från Lantmäteriets geografiska grunddata har slagits samman under produktionsprocessen. Den yta som sammanbinder denna geometri och som tillsammans med denna geometri utgör de slutliga verksamhetsområdena, omfattar därmed arealer, och i vissa fall också

ytterligare arbetsställen, som inte i verkligheten nödvändigtvis betraktas som del av verksamhetsområdet.

- **Uppgifter om byggnad saknas i Lantmäteriets geografiska grunddata eller byggnader har fel ändamålskodning.** Det är en kvalitetsbrist som kan påverka gränsdragningen av verksamhetsområdet. Manuell upprättning har skett där sådana fel har upptäckts, samt genomgående för områden där universitet och högskolor ingår. Fel kan dock förekomma i mindre uppenbara fall, som har missats i den okulära granskningen.
- **Detaljer i definitionen av SCB:s verksamhetsområden kan leda till både under- och övertäckning, i förhållande till användarens bild av hur ett verksamhetsområde bör definieras och avgränsas.**
 - o Begreppet "verksamhetsområden" används idag i Sverige i flera olika betydelser, ofta kopplat till samhällsplanering och geografi.
 - SAOL (2007) beskriver verksamhetsområde som ett "område där viss verksamhet sker geografiskt el. abstrakt".⁵
 - I plan- och bygglagen §11 nämns kortfattat det fall där en "berörd fastighet" kan vara belägen i ett verksamhetsområde.⁶
 - Ur ett kommunalt perspektiv kan verksamhetsområde utgöra ett geografiskt område där kommunen har skyldighet att tillhandahålla tjänster för vatten och avlopp.
 - Till ovanstående ska läggas en varierande användning av begreppet "verksamhet":
 - I Lantmäteriets data klassas byggnader efter byggnadsändamål, däribland till exempel bostad eller *verksamhet*. Verksamhet kan då beteckna både en byggnad med rörelse (som hotell, kontor, handel, restaurang eller parkeringshus) eller en byggnad med samhällsfunktion (med "en verksamhet som nyttjas av medborgare i samhällslivet"). Även ytor för markslag betecknas vara "upplåten för särskild *verksamhet*", däribland grustäkt och bergtäkt.⁷
 - I ett pågående arbete med nationella specifikationer för markanvändning som Lantmäteriet koordinerar heter de olika kategorierna till exempel "täkt", "industri" och

⁵ <https://svenska.se/tre/?sok=verksamhetsomr%C3%A5de&pz=2>

⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

⁷ <https://www.lantmateriet.se/globalassets/geodata/geodataprodukter/pb-topografi-10-nedladdning-vektor-1.12.pdf>

”transport”, men i beskrivningarna av dessa kategorier förekommer ordet *verksamhet*.⁸

- Verksamhet är också vanligt förekommande i diverse planbeskrivningar från kommuner, ofta som *verksamhet* i (affärs-)lokaler inomhus.
 - Sammantaget kan orden verksamhetsområde och verksamhet ur samhällsplanerings- och ett geografiskt perspektiv omfatta både större ytor (av typen gruvor och täkter) och områden med byggnader med rörelser inom en viss bransch.
- Begreppet ”verksamhetsområden” så som SCB definierar områdena kan innehålla en stor variation av områdestyper. Urvalet av ingående områdestyper är till viss del begränsat av datatillgång och möjligheten till automatisering i framtagandet av områdena. Inom respektive områdestyp kan också ett relativt stort antal olika verksamheter ingå, som inte täcks in av områdestypens benämning. Detta beskrivs närmare i dokumentet ”Statistikens framställning” på SCB:s webbplats, se: <https://www.scb.se/mi0815>.
- Områdena kan också ha olika karaktär i landskapet och i fråga om bebyggelsekoncentration. Till exempel täcker gruvor, täkter och flygplatser i allmänhet stora arealer och har, i förhållande till sin yta, ofta få arbetsställen, medan områden med industri, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik samt vissa områden med högre utbildning och vård kan ha en stor koncentration av bebyggelse och ett stort antal arbetsställen. Verksamhetsområdena kan vidare vara belägna både inom och utanför tätort.
- I SCB:s data finns områden som i mindre grad präglas av sådan verksamhet som själva verksamhetsområdet omfattar, men där arbetsställen och byggnader som är centrala för verksamhetsområdets avgränsning ändå ligger tillräckligt tätt för att de enligt SCB:s definition ska klassas som verksamhetsområden. Det omvända förekommer särskilt när arealen är för liten (mindre än 3 hektar) för att bilda ett verksamhetsområde, trots ett stort antal anställda och att området i fråga präglas av relevanta verksamheter. Det kan till exempel handla om ett industriområde vars areal är strax under 3 hektar, och inte uppnår minimiarealen på 3 hektar.

⁸ <https://www.lantmateriet.se/contentassets/8201fbfc9bce4b1998a84d9bbe245b0c/natspec-markanvandning-v1.0.1.pdf>

2.2.3 Mätning

De koordinatsatta register och geodata som har använts vid produktion av statistiken följer nedan. För information om insamling av register- och geodatauppgifter, se dokumentation av respektive register och geodata.

- **SCB:s företagsdatabas⁹, referenstidpunkt 2020-12-31**
 - o Mätfel kan framförallt förekomma i form av felaktiga uppgifter om adresser i Företagsdatabasen. Felen består av två typer:
 - Arbetsstället har en felaktig adress, eller saknar helt uppgift om adress. Det leder till att arbetsstället inte kan kopplas till en koordinat, det vill säga punkt på kartan, vilket är nödvändigt för att det ska kunna ingå i undersökningen. Detta påverkar både gränsdragning av verksamhetsområdet och statistiken som redovisas. Granskning och rättning har gjorts för arbetsställen inom ett avstånd av upp till 500 meter från verksamhetsområdena och för arbetsställen med SNI-kod som relaterar till verksamhetsområdet och ett stort antal anställda. Se 2.2 *Osäkerhetskällor* och 2.2.2 *Ramtäckning*.
 - Noggrannheten för koordinater är bristfällig. Till exempel kan koordinaterna för ett arbetsställe ligga långt från byggnad, fastighet eller annan geometri som arbetsstället borde knytas till och som ligger till grund för verksamhetsområdets yttergränser, och arbetsställen kan därför i vissa fall hamna utanför verksamhetsområdets yttergränser. Arbetsställen där koordinatkvaliteten har varit osäker, samt arbetsställen med ett stort antal anställda, har granskats och rättats vid behov. Se 2.2 *Osäkerhetskällor* och 2.2.2 *Ramtäckning*.
- **Lantmäteriets geografiska grunddata¹⁰ med uppgifter om byggnader, fastigheter, vatten, markanvändningsdetaljer, anläggningsområden, samt gränser för kommuner och län. Uttag i september 2021.**
 - o Kvaliteten i Lantmäteriets geografiska grunddata varierar över landet beroende på i vilken omfattning kommunerna och Lantmäteriet ajourhåller databaserna. Om exempelvis en byggnad, ett anläggningsområde eller en industriyta saknas i Lantmäteriets geografiska grunddata kan gränsdragningen av verksamhetsområdena påverkas.
 - o Anläggningsområden och industriytor i Lantmäteriets geografiska grunddata antas ha god täckning. Men eftersom det saknas officiella register- och geodatauppgifter över till exempel industriområden finns ingen garanti för att samtliga anläggningar finns systematiskt införda i Lantmäteriets geografiska grunddata.

⁹ www.scb.se/nv0101

¹⁰ Topografi 10 Nedladdning, vektor:

<https://www.lantmateriet.se/globalassets/geodata/geodataprodukter/pb-topografi-10-nedladdning-vektor-1.12.pdf>

2.2.4 Bortfall

Undersökningen baseras helt på totalregister och fullständig geodata. Svartsbortfall förekommer därför inte i denna undersökning.

Framförallt Företagsdatabasen har partiellt bortfall av vissa variabler, enligt beskrivning i tidigare avsnitt (2.2.2 *Ramtäckning*). Det partiella bortfallet i Företagsdatabasen handlar för denna undersöknings del om avsaknad av SNI-kodning, adress, koordinat, arbetsställe och företag. Det partiella bortfallet i Lantmäteriets geografiska grunddata som berör denna undersökning avser anläggningsområden som saknar bestämd funktion samt byggnader som har ospecificerat eller felaktigt detaljerat ändamål. Det partiella bortfallet antas påverka kvaliteten på statistiken över antal anställda, antal arbetsställen samt avgränsning av verksamhetsområden.

2.2.5 Bearbetning

Verksamhetsområden har skapats med hjälp av bearbetningar i GIS-programvara¹¹. Samtliga steg i avgränsningen har gjorts med hjälp av automatiska beräkningar, alternativt stegvis med väl utarbetade och repeterbara metoder, och har dokumenterats i script eller arbetsrutinbeskrivningar. Statistiken har beräknats i GIS i kombination med SQL Server.

SCB:s ambition har varit att utveckla en i största mån automatisk metod för att avgränsa verksamhetsområden. På grund av att all indata inte varit direkt tillämpbar att använda för avgränsningar samt på grund av brister i indata har en automatisk metod inte gått att genomföra fullt ut, med tillfredställande kvalitet på slutresultat. Bristerna i indata kan huvudsakligen kopplas till bristande kvalitet, men också andra brister kan förekomma, till exempel orsakade av ett områdes och bebyggelses morfologi. Exempel på brister som kan uppstå är:

- Den bristfälliga noggrannheten för koordinater för många arbetsställen har orsakat omfattande manuell rättning av arbetsställets koordinater, vilket har inneburit kvalitetsförbättringar men också avsteg i den automatiserade processen. Dessa rättningar har gjorts iterativt: indata har processats; de avgränsningar som blir resultatet har sedan närstuderats för att identifiera eventuellt närliggande arbetsställen som på grund av felaktiga koordinater felaktigt hamnat utanför verksamhetsområdet; koordinaterna på dessa felaktigt placerade arbetsställen har då rättats; och indata har därefter processats igen, för att se om de rättade arbetsställets positioner nu överensstämmer med verkligheten, och har inkluderats i verksamhetsområdena. Kvarstår fel kring arbetsställets koordinater har ytterligare rättningar gjorts och indata har processats igen, till dess att en acceptabel kvalitet uppnåtts. Detta iterativa arbetssätt innebär kraftigt förbättrad kvalitet på verksamhetsområdena, men eftersom

¹¹ GIS står för geografiska informationssystem och är en programvara som används för analys och bearbetning av geografiska data.

den bristfälliga noggrannheten för koordinater för arbetsställen är så omfattande, är det sannolikt att inte alla arbetsställen med felaktiga koordinater som i verkligheten finns inom verksamhetsområdet har fångats upp vid dessa rättningar.

- Direkt användbar geometri i Lantmäteriets geografiska grunddata har saknats i vissa fall. Om sådan geometri inte heller har kunnat kompletteras med data från senare årsversioner av Lantmäteriets geografiska grunddata, har SCB manuellt, utifrån identifierade arbetsställekluster, tagit fram egen ytgeometri. Det innebär en kvalitetsförbättring men också ett avsteg från den systematik som säkerställs med hjälp av automatiserade metoder.
- För "tajta" eller alltför "koncentrerade" verksamhetsområden förekommer, vilka fångar in aktuella arbetsställen med verksamhet men missar omkringliggande och ibland tillhörande mark, såsom parkeringsplatser.
- Eftersom bebyggelsestruktur och fastighetsstruktur är unik för varje tätort finns en viss risk att det bildats verksamhetsområden baserat på byggnader och fastigheter i vissa tätorter, medan andra tätorter blir utan, trots att antal arbetsställen och anställda är likvärdigt. Den avgörande faktorn är då tätorten och bebyggelsens morfologi, det vill säga byggnader och fastigheter har på grund av sin form eller geografiska läge i en viss tätort inte fångats upp och omvandlats till verksamhetsområden med den metod som har tillämpats, trots att samma metod är välfungerande i andra tätorter. Denna risk gäller enstaka verksamhetsområden med högre utbildning och vård.

Det har inte gjorts någon systematisk manuell bedömning av huruvida ett automatiskt genererat verksamhetsområde är ett korrekt sådant eller ej. All bearbetning som resulterar i ett verksamhetsområde, enligt SCB:s definition, har accepterats som ett sådant.

Däremot har manuell granskning gjorts av verksamhetsområden i syfte att hitta fel som beror på brister i indata. Granskningen har gjorts via jämförelser med ett flertal olika datakällor, såsom WMS-tjänster med ortofoton och topografisk karta från Lantmäteriet, samt gatuvyer tillgängliga i öppna internetjänster. För att säkerställa en så konsekvent metod och enhetliga områden som möjligt har granskning genomförts av flera personer vid SCB. Granskningen har utförts dels under processen med att ta fram verksamhetsområdena, dels som av en slutlig granskning då en stor mängd stickprov har tagits.

Granskningen har resulterat i följande:

- Enstaka fall av övertäckning har identifierats, vilket noterats i statistikens dokumentation. Det gäller till exempel ett fåtal verksamhetsområden av typen "område med industri, företagsparker, tekniska anläggningar och logistik" som innehåller småbåtshamnar. Se *2.2.2 Ramtäckning*.

2.2.6 Modellantaganden

Det modellantagande som görs i undersökningen är SCB:s definition av verksamhetsområden. Den kan kortfattat beskrivas som:

En koncentration av arbetsställen, vilka tillsammans bildar ett geografiskt avgränsat område. Det kan även vara ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av storskalig och industriellt präglad markanvändning och har minst ett arbetsställe. Ett verksamhetsområde är minst 3 hektar stort.

Utöver modellantagandet i form av SCB:s definition av verksamhetsområden styrs framtagandet av verksamhetsområden grundläggande principer kopplat till de koordinatsatta register och geodata som används i processen, särskilt i fråga om koppling mellan arbetsställen och geometri. Detta beskrivs närmare i dokumentet "Statistikens framställning" på SCB:s webbplats, se:

<https://www.scb.se/mi0815>.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutlig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Statistiken framställdes cirka 2 år efter referenstidpunkten. Statistikproduktionen föregicks av utveckling av metod.

3.2 Frekvens

Gränser och statistik för verksamhetsområden (det vill säga undersökningens uppgiftsinsamling och statistikens redovisning) ska publiceras vart femte år. Målstorheternas referenstid (kalenderår) har samma periodicitet.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades vid den planerade tidpunkten, 18 december 2023.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Allt publicerat material finns tillgängligt på produktsidan för *Verksamhetsområden och handelsområden*: <http://www.scb.se/mi0815>.

Geografier för verksamhetsområden finns tillgängliga som öppna data i GIS-format¹².

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

För specialbearbetningar, kontakta produktansvarig. Se kontaktuppgifter på sista sidan.

¹² <https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/geodata/oppna-geodata/>

4.3 Presentation

Den huvudsakliga presentationen sker via Statistikdatabasen, där uppgifter presenteras i en tabell med valbara variabler. Statistiknyheten är en sammanfattning utifrån vad som anses vara mest intressant för allmänhet och media. Verksamhetsområden är en typ av statistikprodukt som lämpar sig väl för vidare användning och bearbetning av användaren i GIS. Verksamhetsområdenas polygoner publiceras i SCB:s tjänst för nedladdning av öppna geodata¹³.

4.4 Dokumentation

Framställningen av statistiken beskrivs i dokumentet *Statistikens framställning*. Statistikens kvalitet beskrivs i detta dokument. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Statistikens detaljerade innehåll (MetaPlus)*. Rapporten ger en analys av uppgifterna, samt fakta om statistikens framtagning och kvalitet. Samtliga dokumentationer är tillgängliga på <https://www.scb.se/mi0815>, under rubriken *Dokumentation*.

5 Jämförbarhet och sam användbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

SCB har publicerat statistik och geografiska avgränsningar för verksamhetsområden med jämförbar metod för åren 2015 och 2020. I samband med produktionen av 2020 års verksamhetsområden har även en revidering av 2015 års verksamhetsområden genomförts. Revideringen syftar till att öka jämförbarheten över tid. Framförallt bygger revideringen på rättningar av arbetsställekoordinater i företagsdatabasen samt kompletteringar av ytgeometrier i Lantmäteriets geografiska grunddata. Revideringen har medfört att antalet verksamhetsområden 2015 har ökat jämfört med den ursprungliga publiceringen. Både geodata och statistiken har reviderats.

Verksamhetsområden är en förhållandevis ny statistikprodukt, men den har delvis föregåtts av arbetsplatsområden utanför tätort, som publicerats för referensåren 2000, 2005 och 2010.

Statistiken har genomgått omfattande förändringar avseende definition och metod vid övergången till verksamhetsområden. De geografiska ytor som verksamhetsområden består av skiljer sig därför till stor del från motsvarande ytor som arbetsplatsområden utanför tätort bestod av. Till exempel omfattar verksamhetsområden, till skillnad från arbetsplatsområden utanför tätort, också arealer inom tätort. Uppgifterna avseende 2015 och 2020 för verksamhetsområden går därför inte att jämföra med den statistik som har publicerats avseende 2000, 2005 och 2010 års arbetsplatsområden utanför tätort.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Det saknas nationell och internationell standard för begreppet verksamhetsområden. Se 2.2.2 *Ramtäckning*. Det finns därmed ingen motsvarande statistik som kan användas i jämförelser.

¹³ <https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/geodata/opna-geodata/>

5.3 Samanvändbarhet i övrigt

Verksamhetsområden är en typ av SCB:s så kallade bebyggelseområden, vilket är ett samlingsbegrepp för det som i SCB:s statistik klassificeras som tätorter, småorter, fritidshusområden, handelsområden och verksamhetsområden.

De geografiska områdena för verksamhetsområden kan användas tillsammans med SCB:s gränser för övriga bebyggelseområden.

Verksamhetsområden och handelsområden har gemensamt att de i huvudsak baseras på koncentrationer av arbetsställen. Verksamhetsområden och handelsområden kompletterar varandra. Dessa två typer av områden kan dock överlappa varandra geografiskt.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Statistik över antal per län och kommun kan aggregeras till högre nivåer, det vill säga till totaler för riket.

Ett antal verksamhetsområden korsar kommungränser. Detta bör beaktas vid aggregering av statistik från kommun till län. Verksamhetsområdet registreras då på den kommun där områdets mittpunkt är belägen. Om områdets yta förändras i framtida uppdateringar kan det påverka verksamhetsområdets kommuntillhörighet.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

SCB:s statistik över verksamhetsområden ingår i Sveriges officiella statistik (SOS). För den gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken samt Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

C Bevarande och gallring

Ingen direktinsamling av data görs till denna undersökning. Gallring av uppgifter är därför inte aktuellt för den här undersökningens del.

Ett exemplar av samtliga trycksaker och elektroniska publikationer levereras till Kungliga biblioteket i form av pliktexemplar.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet till denna statistik föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

Ingen EU-reglering.

F Historik

Den första publiceringen av *Verksamhetsområden* gjordes 2020 och avsåg referensår 2015. Verksamhetsområden har delvis föregåtts av *Arbetsplatsområden utanför tätort*, som genomförts för åren 2000, 2005 och 2010. Se även avsnitt 5.1 *Jämförbarhet över tid* ovan.

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	SCB
Kontaktinformation	Linus Rispling, sektionen för samhällsbyggnad och turism
E-post	linus.rispling@scb.se
Telefon	010-479 45 69